

Izvor: freepik

Tekst: ANA TENŽERA

Utorak, 25. srpnja 2023.

BIPOLARNI AFEKTIVNI POREMEĆAJ: DEFINICIJA, STIGMA, OKIDAČI I LIJEČENJE

Bipolarni afektivni poremećaj (skraćeno BAP) je dijagnostička kategorija koja se ubraja u poremećaje raspoloženja. Ako se u početku dijagnosticira kao „nespecificirana“, to znači da ni liječnici nisu sigurni kako će točno glasiti konačna dijagnoza, a mjeseci ili čak godine iskušavanja terapiju i razgovara s pacijentom pokazuje jesu li bili u pravu.

Do BAP-a dovode mnogi *triggeri* tj. okidači kroz godine, no prvo je potrebno objasniti što je uopće poremećaj kemije u mozgu, kakvi su simptomi, kako na osobu djeluje okolina, koliko je osjetljiva na ono što smatra napadima na sebe. U tome će nam pomoći Sandra Vuk Pisk, dr. med, specijalistica psihijatrije, subspecijalistica biološke psihijatrije i psihoterapije koja kao voditeljica integrativne psihijatrije u bolnici „Sv. Ivan“ svakodnevno susreće i liječi takve slučajeve.

„Nastanak BAP-a opisuje se kao rezultat međudjelovanja bioloških, socijalnih i psiholoških faktora. Spomenuta stanja nisu uzrokovana psihoaktivnim tvarima, lijekovima, hormonima ni tjelesnim bolestima. Kod pacijenta se izmjenjuju manične, hipomanične i depresivne epizode. Manična epizoda obilježena je javljanjem naglašeno veselog, euforičnog raspoloženja, koje nije u skladu s okolnostima. Ponašanje je promijenjeno, puni ste energije i optimizma, u stalnom pokretu, potreba za snom i hranom naglo se smanjuje, pažnja se ne može održati, javljaju se nove ideje i planovi, što prati subjektivni osjećaj jake kondicije – kako mentalne tako i fizičke. Donosite nepromišljene odluke, izraženo je rasipništvo (npr. trošite na nepotrebne ili jako skupe nepotrebne stvari do zadnje kune)“, objašnjava dr.med Vuk Pisk.

MANIČNA EPIZODA

Tijekom manične epizode, osim što sumanuto troši novac, osoba pršti od velike energije: zna se npr. baviti i težim sportovima što zna rezultirati fizičkim ozljedama ili nesvjesticom, a može biti budna po dva do tri dana.

„Gube se uobičajene društvene inhibicije, što može dovesti do bezobzira, drska ili čudna ponašanja što vi u svojoj glavi uopće ne primjećujete. Skloni ste dovoditi se u niz neugodnih situacija vezanih za financije, posao, potpisivanje ugovora, obiteljske odnose, ugled i slično. S druge strane neskloni ste liječenju, zanemarujete lijekove što dovodi do kemijskog disbalansa i potrebno je nešto da vam, ako ne uzimate propisanu terapiju, opet podigne raspoloženje, a nešto najdostupnije, najjeftinije i najčešće je - alkohol“, kaže psihijatrica. "U maničnoj epizodi sa psihotičnim simptomima javljaju se nerealne, sumanute, grandiozne ideje veličine, bogatstva, svemoći, a kod teških slučajeva mogu se javiti i halucinacije, obično kao glasovi koji se obraćaju osobi, ili prekomjerna motorička aktivnosti i bijeg misli do te mjere da se osobu ne može razumjeti, ili nije dostupna za uobičajenu komunikaciju“, dodaje.

HIPOMANIJA

„Hipomanija je obilježena trajno blago povišenim raspoloženjem, povećanom energijom i aktivnošću s obično izraženim osjećajem blaženstva, kao i tjelesne i duševne uspješnosti. Prisutna je često povećana društvenost, razgovorljivost, familijarnost, smanjena je potreba za spavanjem, međutim sve navedene promjene nisu izražene u tolikoj mjeri kao u maniji, te je radna i socijalna funkcionalnost uglavnom održana“, kaže doktorica Vuk Pisk.

Izvor: pexels

DEPRESIVNA EPIZODA

„Depresivna epizoda može biti veoma različite kliničke slike, obilježene brojnim simptomima, različitog intenziteta i kombinacija; od blage i umjerene do teške depresije, sa ili bez psihotičnih simptoma. Može se razviti naglo, tijekom nekoliko dana, ili sporije, kroz nekoliko tjedana. Raspoloženje je sniženo, uz smanjenu aktivnost. Izgledate potišteno, tjeskobno, klonulo“, objašnjava dr.med. Vuk Pisk.

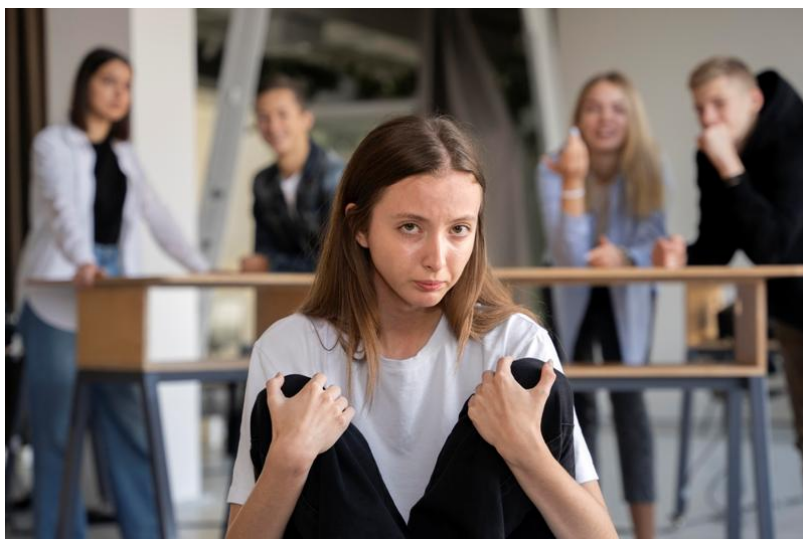
Primjerice, osoba se doslovce ne diže iz kreveta i samo gleda televiziju dvadeset i četiri sata, bez obzira što je na programu jer osjeća i veliki strah, pa čak i od mijenjanja programa. Mučno joj je, zapravo nemoguće, uključiti mobitel i otvoriti laptop kako ne bi morala komunicirati. Osoba se boji da je netko od prijatelja ne bi pozvao na kavu jer ne želi nikoga vidjeti i ne želi izlaziti, tako da je okolina ne vidi i po mjesec dana.

„Također, može se javiti nemir, razdražljivost i anksioznost. Samopoštovanje i samopouzdanje su smanjeni, a u težim oblicima depresije prisutne su depresivne ideje krivnje, samooptuživanja, bezvrijednosti, besperspektivnosti. Appetit i libido su sniženi, uz poremećaj spavanja i rano jutarnje buđenje“, dodaje dr.med. Vuk Pisk koja se u karijeri sreća sa stotinama ovakvih slučajeva.

U teškoj depresivnoj epizodi češće su prisutne suicidalne ideje, kao i različiti tjelesni simptomi. Prisutnost halucinacija te nerealnih, sumanutih ideja krivnje, grešnosti, nesposobnosti, propasti, besmisla i slično, uz psihomotornu usporenost do te mjere da su onemogućene uobičajene društvene aktivnosti što su karakteristike teške depresivne epizode sa psihotičnim simptomima.

MIJEŠANI OBLIK BAP-A

Miješani oblik bipolarnog afektivnog poremećaja još nije dovoljno istražen, psihijatrima ga je najteže dijagnosticirati, a za sad ga definiraju kao brzu izmjenu maničnih i depresivnih epizoda, ili su istovremeno prisutni miješani simptomi manije i depresije.

Izvor: pexels

ODNOS DRUŠTVA PREMA BAP-U

Uz svakog pacijenta pati i njegova obitelj i okolina. Stigma je nešto što je, na žalost, ukorijenjeno u našoj sredini, no protiv stigme se možemo jedino zajednički boriti. Kao prvo, educirajući osobe koje boluju od BAP-a, njihove članove obitelji kao i njihovu užu i širu okolinu te zajednicu. Jedino pravilnom spoznajom o samoj bolesti, njezinom tijeku, načinu i mogućnostima liječenja možemo otkloniti strah okoline i postići bolje razumijevanje o samom poremećaju, a što je preduvjet borbe protiv stigmatizacije.

Razumljivo, stigma bipolarnog poremećaja ne postoji samo u Hrvatskoj. Koliko puta u stranim serijama čujemo: „ubio je jer mu je dijagnosticiran bipolarni poremećaj“ ili „naravno da je zločinac – još kao djetetu psihijatri su mu dijagnosticirali BAP“. Ako u, primjerice, SAD-u scenaristi koji bi trebali biti obrazovani (ne stručnjaci za psihička oboljenja, ali da barem razlikuju sociopatiju i BAP) čine takve pogreške, kako će u manje razvijenim sredinama znati razliku.

Depresija, bipolarni poremećaj i emocionalna preosjetljivost kao i sve ostale „bolesti glave“ nose stigmju. Neki se ne usude ni najboljem prijatelju priznati da se liječe, da su na antidepressivima jer se boje da ih više neće gledati istim očima. Da su prijatelji kao i okolina educiraniji o mentalnim poremećajima, stigme ne bi bilo. Pred liječnicima, socijalnim radnicima pa čak i samom državom, veliki je posao. Svima bi trebala biti dostupna terapija, ali nije.

Osobe s opisanim poremećajima su i teško zapošljive, čak i ako se uredno liječe. Poslodavac će radije zaposliti nekog „zdravog u glavi“, a manje kvalificiranog, nego nekoga visokokvalificiranog s BAP-om ili depresijom.

Prema podacima Nacionalnog instituta za mentalno zdravlje, svake godine 6 do 7 posto Amerikanaca (preko 17 milijuna osoba) pati od depresije (što čini 50% BAP-a), a to znači da je depresija najčešće ozbiljno i široko rasprostranjeno mentalno stanje. Ono što je još gore, 24.000 takvih osoba (uključujući alarmantni broj tinejdžera) svake godine oduzme si život, prije nego što njihova bolest bude identificirana. Samo oko trećine depresivnih potraži liječenje, koje može pomoći u 80 do 90 posto slučajeva. Ljude valja ohrabriti da potraže pomoć jer nova epizoda bolesti se, ako se tegobe uoče dovoljno rano i ako se s liječenjem brzo započne, ne mora nikada više pojaviti.

Klinička depresija se ne smije zamijeniti s potištenošću, koju svatko doživi. Osim toga, katkada depresija kao i BAP nastupi iz sasvim opravdanih razloga: primjerice, smrt ljubljene osobe (posebno jednog ili oba roditelja u djetinjstvu), gubitak posla, teško razočaranje u ljubavi ili rastava braka. Međutim, većina ljudi postupno se prilagodi novim situacijama. Klinička depresija razlikuje se od potištenosti u dužini trajanja i težini simptoma. Također, ako osoba ičim odskače od svojih vršnjaka, najčešće se povlači u sebe što može dovesti do *bullynga*, čak i kod djece vrtičke dobi. Kako su djeca tada poput spužve, ako ih odrasli grdi zbog nečega što nije njihova krivnja, ona se srame pa često ni roditeljima ne kažu što im je „teta u vrtiću“ rekla i kako ih je odvajala od vršnjaka. Čovjek tu traumu može nositi dok je živ. Tako, primjerice, može doći do ranog okidača. Dijete se osamljuje, smatra da ga nitko ne razumije i povlači se u svoj svijet što se, ako roditelji na vrijeme ne prepoznaju i potraže pomoć, nastavlja i u osnovnoj školi.

Događaji iz djetinjstva mogu se svima duboko urezati u pamćenje tako da *trigger*, tj. *okidač* može biti svaka stvar koja je ostavila ožiljak na duši djeteta. Nasilje u obitelji je također česti okidač - bila osoba žrtva ili svjedok. Maleno biće skriva se od onih koji su ga donijeli na ovaj svijet i trebali bi se brinuti o tome da odraste u čvrstu osobu. No, ostaju mu samo traume.

Svatko svoju traumu doživljava na svoj način. Trauma može biti čak i nešto sasvim površno, poput ljepote tj. vanjskog izgleda. Primjerice, ljudi kažu kako su lijepoj osobi otvorena sva vrata. Kako kod koga. Važna je unutrašnjost i kako se osoba sa svojom vanjštinom nosi. Možda joj je čak i neugodno što od malih nogu, pogotovo u tinejdžerskim godinama svi „pilje“ u nju. Posebno učenice/vršnjakinje najčešće muči ljubomora pa prekidaju prijateljstva jer im se ne sviđa kako njihova prijateljica privlači sve više i više pažnje. Ako osoba nije „jaka u glavi“ i ne zna se s time nositi, povlači se u sebe i to također, ma kako banalno zvučalo, može biti okidač. Već načeta osoba, ako je već doživjela do svoje petnaeste godine najčešće okidače (npr. smrt roditelja, njihova rastava, ruganje okoline i sl.) sve više markira jer ne podnosi odnos drugih prema sebi. Neke se jako mlade djevojke, kada su i najranjivije, čak pokušavaju „poružniti“ da bi se bolje uklopile. Debljaju se ili mršave što zna dovesti do anoreksije ili bulimije, probadaju dijelove lica s viškom naušnica (*piercing*)... samo da bi se uklopile u društvo. Ako se bave poslom poput *modelinga* ili nose modne revije, najčešće trpe uvrede. „Nisi ni školu završila, a već radiš, vjerojatno ni fakultet nećeš upisati“, česti su komentari učenika. Profesori to najčešće ne prepoznaju ili se čak uključuju u ruganje: „O, evo nama naše zvijezde“, pozdravljaju je pri ulasku u razred pa tako i oni postaju dio problema. Takav stav okoline može dovesti do nekoliko okidača koji, kad ih se nakupi, dovode do psihičkog sloma.

Namjerno navodimo kako i tako naoko trivijalan primjer može postati okidač. Često nismo svjesni koliko su štetne manipulacije, pa čak i laži, koje se ispletu oko neke mlade osobe koja dođe u fokus javnosti. To im može uništiti karijeru, a ponekad i život.

Ako su roditelji živi (ili barem jedan), nadaju se da će njihovo dijete prevladati teško vrijeme i shvatiti kako ima barem njihovu/njezinu/njegovu podršku za sve i da će odrastanjem i porastom samopouzdanja postati čvrsta osoba koja se ne da maltretirati. Za koju godinu i može uslijediti dobar period, fakultet, prvi posao, ali ako osoba nije sigurna u sebe, opet vrlo lako može postati žrtvom *mobinga*. Ako je naivna i lakomislena, zretna što misli da je okolina konačno prihvaća, na nagovor pojedinaca može donositi pogrešne

odluke o karijeri, vezama i životu općenito. I tu, nakon brojnih okidača osoba „puca“ i može nastupiti bipolarni poremećaj.

PSIHIJATRIJSKO LIJEČENJE

Nažalost, o BAP-u se i u psihijatrijskim ustanovama malo zna, pa nekad prođu i godine dok liječnici ne nađu pravu kombinaciju lijekova ili jednostavno dijagnosticiraju pogrešnu bolest - poput emocionalne preosjetljivosti koja ide „pod ruku“ s BAP-om. Liječnici mogu propisati i bolničko liječenje da bi nakon nekoliko tjedana vidjeli djeluju li propisani lijekovi kako treba. No, zbog gužve u bolnicama ili krive dijagnoze, osoba može završiti na Akutnom (zatvorenom) odjelu.

Akutni odjel izbjegava čak i dosta liječnika, sestara i tehničara jer su tamo smješteni najteži slučajevi poput shizofreničara, pacijenata s teškim halucinacijama i sličnih oboljenja. Iako su sami izabrali to zanimanje, nekima se teško nositi sa situacijom u kojoj su se našli pa se posve pogrešno odnose prema pacijentima. Primjerice, ako osoba s bipolarnim poremećajem završi na Akutnom odjelu već prvi dan traži osoblje da dođe do svog liječnika, što mu ne žele omogućiti. Zašto? Zato što je to najčešći zahtjev onih koji su tamo slučajno završili (zbog krive dijagnoze ili prenatrpanosti soba).

Sestre i tehničari imaju pune ruke posla s teškim slučajevima koji se bacaju po podu, međusobno se tuku i naravno – vrište. Osoblje pacijentu ne vjeruje, ne zove liječnika tako da mogu proći tjedni dok osoba s BAP-om dočeka odjel namijenjen za njega/nju. Vizite se održavaju grupno – svi pacijenti se okupe u kuhinji, doktori sjednu za stol i u spomenutoj atmosferi pokušavaju saznati stanje svojih pacijenata. Kad osoba do njih dođe često čuje kako odjel „nije baš tako grozan“, ali da će ga prebaciti na otvoreni čim se oslobode kreveti. Ako je osoba uporna i liječnik vidi kako pacijent/ica zaista nije za rešetke, osigura joj madrac na podu otvorenog Akutnog odjela koji je bolji jer se može prošetati – no osoblje je isto. Primjerice, ako pacijent osjeti kako mu propisana terapija ne odgovara, a nema liječnika da mu to kaže – osoblje mu na silu pokušava ugurati lijekove u usta. Ako je na zatvorenom odjelu dolazi do vezivanja za krevet i davanja injekcije Haldola što je najjača „uspavalica“ (kako sestre i tehničari tepaju najtežem lijeku kojeg imaju).

Na otvorenom će pacijent popiti sve što mu daju samo ga ne tuže kao „nesuradljivog“ i vrate iza rešetaka i vrištanje. Zna dolaziti i do sukoba, najčešće teški bolesnici čak i fizički napadaju one koji se tamo doslovce boje biti. Nemaju pribor za jelo osim žlice, hodaju hodnikom u krug ili spavaju pod teškim tabletama, smrzavaju se na terasi jer se na odjelu za najteže bolesne ne smije pušiti (zbog opasnosti da bi pacijenti izazvali požar), u kupaonici nemaju zavjese za tuš da se ne objese, a pri tuširanju liječnici inzistiraju da im pomažu tehničari ili medicinske sestre.

Koliko je nekome bolesnom od BAP-a teško skinuti se do gola, a ženi trpjeti muške ruke koje vas sapunaju ili žiletom briju noge, ponekad uz „doskočice“, teško je i zamisliti. Poznato je da su sestre na tom odjelu (za najteže slučajeve) poprilično stroge jer se po osam do deset sati dnevno nose s najtežim oblicima često najtežih slučajeva, pacijentice im cijeli dan lupaju po vratima, zovu za nebitne stvari, vrište, tuku se i tad se ne mogu suzdržati pa dolazi do teških svađa koje obično završavaju vezanjem remenjem za krevet po nekoliko sati ili čak cijelu noć.

Zimi je uvijek hladno jer pacijentice moraju biti u tankoj bolničkoj pidžami ili spavaćici i natikačama, ne smiju imati ništa svoje, a spomenuta „higijena“ se odvija samo ujutro. Mogu moliti za kreme ili sitnice koje su samo jedna vrata do njih, spremljene u torbi, ali im je nitko neće dati - kao ni omogućiti im telefonski poziv, osim ako se ne naleti na jednog od par pristojnih tehničara koji će se sažaliti, posuditi im svoj mobitel i otići po kremu ili neku drugu stvar. Samo ne smije biti u staklenoj ambalaži da osoba ne prereže žile od muke...

To je ukratko opis akutnog odjela jedne zagrebačke psihijatrijske bolnice. Koliko ima dobrih, toliko ima i neupućenih liječnika. Oni koji znaju svoj posao, oboljele od BAP-a u toj istoj bolnici stavljaju na otvorene odjele gdje se liječi individualno i u grupama, svatko sluša tuđe priče, tu su i knjižnica i televizori, mašine za kavu i sokove, ljubazno osoblje... Kad pacijenta premjestite s

akutnog na otvoreni odjel, on misli da je došao u Raj. Sve je uredno, čisto, tu su ormari i stolovi. Pacijent ima svu svoju kozmetiku, kao i odjeću pa se napokon osjeća dobro kad navuče traperice i tušira se bez pomoći.

No, kako se mijenja odjel, mijenja se i liječnik koji opet može propisati krivu farmakološku terapiju. Može se dogoditi da nakon tri tjedna terapije koja vam u stvari ne odgovara opet završite na zloglasnom akutnom odjelu. Većina pacijenata ipak odradi svoj dio na otvorenom i s pravilnom terapijom odlazi kući. Najvažnije je da osoba s bipolarnim poremećajem nastavi uzimati propisane lijekove kako ne bi došlo do kemijskog disbalansa te posegnula za alkoholom ili drogom.

IMA LI PRAVOG LIJEKA?

Nažalost, psihologija i psihijatrija imaju lošu statistiku kada je u pitanju pravovremena i točna dijagnoza bipolarnog poremećaja, s velikom stopom promašenih dijagnoza i prosječnim vremenom kašnjenja od 5 ili više godina između pojave simptoma poremećaja raspoloženja i dijagnoze bipolarnog poremećaja.

No, ima nade: od novijih metoda liječenja, tu je i terapija usmjerena na obitelj (Family focused therapy - FFT). To je intervencija koja podučava pacijente i članove obitelji o bipolarnom poremećaju te im pomaže u komunikaciji i rješavanju problema povezanih s epizodama promjene raspoloženja, što može smanjiti depresiju i suicidalne ideje kod mladih. U posljednje vrijeme sve više oboljelih govori o svom stanju. Osvještavanje javnosti je možda najbitnija stavka jer ako liječnici ne mogu, kako će obični ljudi razlikovati bolesnu osobu koja je na lijekovima od psihopata koji umjesto za Zeldoxom poseže za pištoljem.

Moramo prihvatiti da su gotovo svi zločini stoljećima unatrag počinjeni zbog neke, kolokvijalno rečeno „bolesti glave“, ali posrijedi su sociopati i psihopati ili bolesnici koji su ozbiljnije bolesni od nekog tko je samo emocionalno nestabilan ili bipolaran. Kako se sve više zna o psihologiji i psihijatriji tako bi se rano trebala potražiti i dobra pomoć. No, ponavljamo - ako bolesniku ne odgovara terapija, treba jednostavno promijeniti psihijatra, malo se raspitati tko su najbolji stručnjaci za BAP i krenuti na razgovore koji su jednako važni kao psihofarmakologija.

POZNATE OSOBE KOJE BOLUJU OD BAP-A

Bipolarni poremećaj ne mari za godine. Najbolji primjer tome je mlada pjevačica i glumica Demi Lovato koja je slavu stekla u Disneyjevom filmu „Camp Rock“, a nakon snimanja njegovog nastavka i uloge u televizijskoj seriji „Sonny With a Chance“ 2010. se prijavila u kliniku zbog ovisnosti i samoozljeđivanja. Tamo joj je dijagnosticiran bipolarni poremećaj, a o svojim borbama s ovom dijagnozom progovorila je u MTV-jevom dokumentarcu emitiranom 2012. godine.

Njezinoj starijoj kolegici Mariah Carey, slavnoj pjevačici koja je zauzimala vrhove top ljestvica, bipolarni poremećaj dijagnosticiran je 2001. godine, no kako je otkrila za časopis People, godinama je živjela u poricanju i izolaciji. Liječničku pomoć napokon je zatražila nakon niza problema u profesionalnom i ljubavnom životu. „Okružila sam se pozitivnim ljudima i ponovno radim ono što volim – pišem pjesme i stvaram glazbu“, otkrila je svoj recept za borbu protiv bipolarnog poremećaja Carey.

Ekscentrični repper i producent Kanye West često u javnosti ima ispade. Da se i sam bori s bipolarnim poremećajem, otkrio je prije dvije godine gostujući kod Davida Lettermana, kojem je objasnio kakve mu je sve „epizode“ to psihičko stanje donijelo i što mu se mota po glavi kada ga uhvati paranoja. „Ako ne uzimate lijekove svaki dan, možete se dovesti do kritičnog stanja zbog kojeg lako možete završiti i u bolnici. Tada se počnete ponašati neurotično, kako to naši tabloidi vole reći“, otkrio je West.

Glumici koju ćemo pamtiti po ulozi princeze Leie u „Ratovima zvijezda“, Carrie Fisher, bipolarni poremećaj dijagnosticiran je u dobi od 24 godine. Nakon gotovo fatalnog predoziranja drogom, Fisher je završila na rehabilitaciji tijekom koje je napisala roman „Razglednice s ruba“. U svojim javnim nastupima, bilo na pozornici ili u intervjuima, pozivala je na posvećivanje više pažnje istraživanju ovog stanja od kojeg je i sama patila. Umrula je iznenada 2016. godine od srčanog udara.

Ikona Hollywooda Mel Gibson godinama se bori s bipolarnim poremećajem o kojem je progovorio u dokumentarcu iz 2008. godine. Na filmskoj sceni pojavio se kao akcijski junak, svoje je djelovanje proširio na produkciju i režiju, a svojim radom zaradio je i dvije nominacije za Oscara. Godine 1985. časopis People proglasio ga je najseksipilnijim živućim muškarcem. Sve je to palo u drugi plan kad je naslovnice počeo puniti problemima iz svog privatnog života pa je 2006. urlao na policajca koji ga je privodio zbog vožnje u pijanom stanju, a 2012. suočio se i s optužbama za obiteljsko nasilje.

Britanac Russell Brand krenuo je kao stand-up komičar, okušao se kao voditelj na MTV-ju, a potom i kao glumac u filmovima „Preboljeti Sarah Marshall“ i „Kako je Gru ukrao Mjesec“. Zbog kontroverznih opaski izgubio je poslove na MTV-ju i BBC-ju, a u braku s pjevačicom Katy Perry nije ostao ni dvije godine. Bipolarni poremećaj dijagnosticiran mu je još kao mladiću, o čemu je progovorio u svojoj prvoj autobiografiji objavljenoj 2007. godine. U knjizi „Recovery: Freedom from Our Addictions“ iz 2017. detaljno je opisao svoje borbe sa zloupotrebom droga.

Jedan od osnivača Nirvane Kurt Cobain patio je još kao dijete od poremećaja manjka pažnje, a kasnije i od bipolarnog poremećaja. Svoje stanje nikad nije liječio. Kao vođa grunge rock pokreta u Seattlu, Cobain je doživio svjetsku slavu, ali ona mu je donijela samo probleme. Borio se s depresijom, a život je okončao 1994. u 27. godini života.

Rock legenda i jedan od najvećih gitarista svih vremena Jimi Hendrix, iz srednje je škole izbačen, u „životopisu“ ima i krađu automobila, a u vojsci je izdržao samo godinu dana jer su njegovi zapovjednici predložili prijevremeno otpuštanje. Svoje probleme s promjenama raspoloženja opisao je u pjesmi naziva „Manic Depression“. Umro je u 27. godini, a unatoč problemima s mentalnim zdravljem, na spomen njegovog imena i danas se govori samo o njegovim legendarnim nastupima na Monterey Pop Festivalu i Woodstocku.

Nobelovom nagradom nagrađeni pisac Ernest Hemingway cijelog je života pokazivao sklonost manično-depresivnom ponašanju, koje je bilo uobičajeno u njegovoj obitelji. Unatoč osobnosti koja je nadrasla njegov život i romanima poput „Zbogom oružju“ i „Kome zvono zvoni“, Hemingway je patio od depresija i paranoje. Opsjednut smrću, pisac si je sam presudio 1961. godine.

Osnivač Turner Broadcastinga i CNN-a Ted Turner s bipolarnim poremećajem i depresijom borio se veći dio svog života, a unatoč tome malu nezavisnu televizijsku stanicu u Atlanti pretvorio je u globalni medijski konglomerat. U jednom je trenutku bio vlasnik momčadi Atlanta Braves i osvojio America's Cup.

Velška zvijezda Catherine Zeta-Jones osvojila je Oscara za najbolju sporednu ulogu u filmu „Chicago“, nagrađena je nagradom Tony za svoj rad u kazalištu, a nekoliko je puta nominirana i za nagradu Zlatni globus. S holivudskim glumcem Michaelom Douglasom u braku je od 2000. godine, a stres kojem je bila izložena tijekom njegove borbe s rakom jezika doveo ju je do depresije i dijagnoze bipolarnog poremećaja.

Rođena u Engleskoj kao Vivian Mary Hartley, Vivien Leigh svjetsku je slavu stekla zahvaljujući ikoničnom portretu Scarlett O'Hare u filmu „Zameo ih vjetar“. Suprugu cijenjenog glumca Lawrencea Oliviera pratila je reputacija vrlo teške osobe na filmskom setu. Veliki dio svog života u odrasloj dobi Vivien se borila s teškim depresijama i manijama, a liječena je elektrošokovima.

Od svojih početaka kao idol tinejdžera do uspješne filmske i scenske karijere, popularnost Franka Sinatre nikad nije blijedjela. Prodao je više od 150 milijuna ploča, bio zvijezda Las Vegasa i osvojio Oscara za najbolju sporednu ulogu u filmu „Odavde do vječnosti“. Izvan scene njegovo je promjenjivo raspoloženje bilo legendarno, kao i njegovo milosrđe.

Belgijska zvijezda akcijskih filmova s boričkim vještinama Jean-Claude Van Damme karate je počeo trenirati s deset godina i osam godina kasnije stekao crni pojas. U svijet slavnih probio se filmom „Krvavi sport“ iz 1988. godine, a deset godina kasnije otkrio je da pati od bipolarnog poremećaja. Van Damme je 2011. godine otkrio da uzima lijekove za promjene raspoloženja, s kojima je suočen još od djetinjstva.

Kao Prvi lord Admiraliteta na početku Prvog svjetskog rata i premijer Velike Britanije u Drugom svjetskom ratu, Winston Churchill je poticajnim govorima i radioemisijama okupljao ljude i pozivao ih na otpor Njemačkoj. Međutim, Churchill je vodio i svoj osobni rat protiv depresije, samoubilačkih misli i manjka sna. Nazivao je to svojim „crnim psom“. Unatoč svom mentalnom stanju, napisao je 43 knjige i dobio Nobelovu nagradu za književnost. Umro je 1965. godine u 90. godini.

Zašto smo naveli ove primjere? Zato jer dokazuju da osoba s BAP-om može biti uspješna, kreativna, funkcionalna pa čak i slavna zbog svog iznimnog rada. Da su im dijagnosticirali BAP na vrijeme, vjerojatno nikada ne bi dospjeli u tabloide zbog svojih „ispada“. Slavne osobe sada otvoreno govore o toj bolesti i time doprinose smanjenju stigme. Tome se valja „pokloniti“.

Naposljetku, važno je shvatiti da je BAP isti kao i svaka druga bolest i da pravilna terapija daje izvrsne rezultate. Stručnjaci ga često uspoređuju s dijabetesom. Samo su tablete i terapija različite.

<https://psiha.hr/kategorija/psihijatrija-i-psihologija/distinkcija-izmeu-psihopata-i-sociopata-imate-li-posla-s-hannibalom-lecterom-ili-kraljem-joffreyjem>

<https://psiha.hr/kategorija/psihijatrija-i-psihologija/slucaj-filip-zavadlav-tko-je-kriv>

<https://psiha.hr/kategorija/psihijatrija-i-psihologija/hibristofilija-od-fascinacije-zlostim-dekima-do-seksualne-privlanosti-prema-osuenicima-za-najte-zloine>

<https://psiha.hr/kategorija/psihijatrija-i-psihologija/kad-fini-deki-krenu-ubijati-ovjek-se-raa-s-odreenim-predispozicijama-a-sve-je-ostalo-nadgradnja>

Novinarski projekt Sociopati i psihopati: Agresija utisnuta u mozgu ili vanjski faktori?

Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije, iz Programa poticanja novinarske izvrsnosti.

Psiha.hr

○
NAMA

KONTAKT

PRIVATNOST

UVJETI

